

INSTRUKCJA PROWADZENIA TAKSACJI PASOWEJ ZAJĘCY I KUROPATW

Taksacja pasowa jest sprawdzoną metodą określania zagęszczenia zajęcy oraz pozwala ocenić zagęszczenie kuropatw, zwłaszcza przy wyższych stanach tego gatunku. Taksacje stosuje się poza sezonem wegetacyjnym, a praktycznie w dwóch okresach:

- ❖ późną jesienią (koniec października - początek grudnia) w celu oceny stanów zajęcy na początku sezonu polowań i kuropatw po sezonie polowań oraz
- ❖ wczesną wiosną (marzec) dla określenia zagęszczeń wiosennych obu gatunków.

W przypadku kuropatwy taksacje nie dają dokładnych wyników przy niskich stanach (poniżej 10 osobników na 100 ha), ale pozwalają oszacować przybliżony poziom zagęszczeń tych ptaków.

Taksacje prowadzi się corocznie na stałych trasach, które swoim przebiegiem powinny w miarę możliwości obejmować wszystkie warianty środowiskowe charakterystyczne dla danego łowiska, w proporcji zbliżonej do ich udziału w terenie (w tym na przykład pojedyncze remizy śródpolne do 1 ha, jeśli występują w łowisku). W celu wyeliminowania trudności w pokonywaniu trasy trzeba wytyczyć ją na przykład przez mostki na ciekach wodnych, czy też luki pomiędzy zabudowaniami, a dla lepszej późniejszej orientacji w terenie można wykorzystać charakterystyczne punkty terenowe (np. pojedyncze drzewa, słupy energetyczne, itp.). Przebieg tras powinien być naniesiony na mapę obwodu (najlepiej w skali 1 : 25000), a każdą z nich oznacza się numerem i odnotowuje jej długość (na mapie w wymienionej skali, 4 cm to 1 km w terenie).

Szerokość standardowego pasa taksacyjnego wynosi 100 m. Pasy taksacyjne powinny obejmować co najmniej 5% powierzchni polnej łowisk, co dla obwodów o wielkości rzędu 5000 ha daje długość około 25 km (10 km trasy = 100 ha). Jest to przy tym długość minimalna, poniżej której nie należy schodzić także w mniejszych obwodach. Optymalna długość tras w łowiskach rzędu kilku tysięcy hektarów wynosi 30-50 km. Zwykle w danym terenie wyznacza się 2-4 trasy, tak aby pojedyncza miała długość w granicach 10-15 km, a więc możliwą do jednorazowego pokonania.

W taksacji uczestniczy 7 osób, które przemierzają wyznaczoną trasę ławą w odstępach około 17-metrowych (uczestnik od uczestnika). Osoba kierująca taksacją powinna znajdować się

w środku linii taksatorów. Jej zadaniem jest wytyczanie kierunku marszu, nadzorowanie utrzymywania szerokości pasa i odstępów pomiędzy poszczególnymi osobami oraz prowadzenie notatek. Ważne zadanie spoczywa także na skrzydłowych, którzy oceniają czy liczona zwierzyna została ruszona z pasa liczeń, czy też spoza niego. Osoba, która pierwsza ujrzy podrywającego się zajęcia lub kuropatwy, powinna oznajmić to donośnym głosem. Jeśli ruszyły się one z brzeżnego rejonu przemierzanego pasa, to skrzydłowi oceniają (na podstawie spostrzeżonego miejsca poderwania lub widzianej kotliny), czy faktycznie przebywały w pasie taksacji i informują o tym prowadzącego. Zapisuje on tylko zajęcia i kuropatwy ruszone z pasa taksacyjnego. Jeśli w obrębie pasa znajdują się remizy śródpolne, należy je przepędzić, wcześniej odpowiednio obstawiając. Konieczne jest bowiem zarówno ruszenie możliwie wszystkich zwierząt jak i ich policzenie.

Charakter notatek sporządzanych przez prowadzącego taksację zależy od zakresu informacji, jaki chcemy uzyskać. Jeśli chodzi jedynie o określenie zagęszczenia liczonych gatunków, wystarczy odnotować liczbę zajęcy oraz kuropatw (w jesieni będzie to liczba i wielkość stadek, a na wiosnę liczba par i ewentualnych osobników pojedynczych). W trakcie taksacji można jednak uzyskać także dane na temat rozmieszczenia zajęcy i kuropatw w łowisku. W tym celu trzeba każdą trasę podzielić na odcinki, wykorzystując charakterystyczne miejsca, jak przejścia przez szosy, mijane miejscowości, itp. Jeszcze dokładniejszy obraz rozmieszczenia liczonych gatunków otrzymuje się poprzez prowadzenie chronometrażu spotkanych zajęcy i kuropatw, to jest notowanie czasu (godzina i minuty) dla każdego osobnika czy stadka. Trzeba wtedy odnotować także czas rozpoczęcia i zakończenia taksacji, oraz namiary czasowe przerw, na przykład na odpoczynek lub przejście przez tereny zabudowane.

Na podstawie notatek terenowych sporządza się protokół wyników taksacji (załącznik nr 1). Jeśli prowadzony był chronometraż tras, trzeba przedtem wypełnić odpowiednie formularze dla każdej z tras (załącznik nr 2). Przykład zapisu takiego formularza przedstawiony jest w załączniku nr 3.

Obliczenie rezultatów taksacji, czyli sporządzenie protokołu wyników taksacji, rozpoczyna się od zliczenia zajęcy i kuropatw na każdej trasie, a następnie zsumowania tych danych dla wszystkich tras. Następnie wylicza się zagęszczenie (**Z**), czyli *liczbę osobników na jednostkę powierzchni, w tym wypadku 100 ha*, korzystając ze wzoru:

$$Z = N / (DT \times 0,1)$$

w którym **N** to *liczba zajęcy lub kuropatw*, a **DT** oznacza *łączną długość tras w kilometrach*.

Taksacje często dają pewien błąd wyniku, który trzeba skorygować, poprzez wykonanie odpowiednich przeliczeń:

- **zagęszczenie zajęcy w jesieni (ZZJ):** jeśli bezpośredni wynik taksacji (Z) jest równy lub mniejszy niż 30 osobników na 100 ha, nie wymaga on korekty (czyli $ZZJ = Z$), natomiast jeżeli wynosi powyżej 30 osobników na 100 ha, stosuje się wzór

$$ZZJ = 0,57 \times Z + 11,9$$

- **zagęszczenie zajęcy na wiosnę (ZZW):** bezpośredni wynik taksacji (Z) przelicza się według wzoru

$$ZZW = 0,81 \times Z$$

- **zagęszczenie kuropatw w jesieni (ZKJ):** bezpośredni wynik taksacji (Z) przelicza się według wzoru

$$ZKJ = 0,71 \times Z + 8,1$$

(taksacja daje w tym wypadku dokładniejsze rezultaty przy zagęszczeniach powyżej 10 osobników na 100 ha, czyli około 1 stadko na 10 km trasy, a poniżej tych wartości przeliczeń nie należy wykonywać, lecz przyjmować bezpośrednie wyniki taksacji jako wartości orientacyjne, często minimalne).

- **zagęszczenie kuropatw na wiosnę:** uzyskanie dokładniejszego wyniku poprzez odpowiednie przeliczenia możliwe jest przy stanach wyraźnie ponad 10 osobników na 100 ha lub co najmniej 5-10 par na 100 ha (wtedy zagęszczenie par na 100 ha, ZKW_p , wylicza się według wzoru $ZKW_p = 0,73 \times Z_p + 5,1$, gdzie Z_p jest zagęszczeniem par otrzymanym bezpośrednio z taksacji); można jednak wykorzystywać wyniki taksacji bez korekty (zagęszczenie osobników na 100 ha), które obrazują przybliżony poziom zagęszczenia, trochę zaniżony przy niewielkich stanach, oraz wystarczająco dokładnie oddają zmiany stanów z roku na rok.

Liczebność zajęcy lub kuropatw w łowisku wylicza się na podstawie otrzymanych zagęszczeń i znanej powierzchni polnej obwodu.